

Številka: 00104-255/2019/5

Datum: 12. 9. 2019

Odgovor na poslansko vprašanje dr. Franca Trčka v zvezi s Slovensko strategijo pametne specializacije

Vlada Republike Slovenije je prejela pisno poslansko vprašanje dr. Franca Trčka v zvezi s Slovensko strategijo pametne specializacije.

Poslanec dr. Franc Trček v svojem vprašanju Vladi v izhodišču postavlja tezo, da obstoječa Slovenska strategija pametne specializacije, S4, »ostaja na ravni splošnosti in besedičenja o pametnih karkoli«, da torej ne odgovarja na ključna vprašanja razvoja slovenskega gospodarstva ter da ne opredeljuje nabora instrumentov in kazalnikov za merjenje uspešnosti. V nadaljevanju pa Vladi zastavlja naslednja vprašanja:

- 1.) Kdaj lahko pričakujemo ustrezno novo Strategijo pametne specializacije?
- 2.) Kdo vse bo sodeloval pri njenem nastajanju?
- 3.) Kako bodo v njo vključeni mladi, delavci in univerze ter raziskovalne ustanove?

Zaradi medsebojne povezanosti vprašanj je odgovor podan skupaj za vsa vprašanja.

Vlada RS ne deli teze o neustreznosti obstoječe strategije S4, ampak jo, nasprotno, obravnava kot primer dobre prakse, saj S4 ni ostala mrtva črka na papirju, ampak je na njeni osnovi prišlo do bistvenega izboljšanja delovanja inovacijskega ekosistema, k čemur pritrjuje tudi dne 29.08.2019 s strani Vlade RS potrjena »Informacija o izvajanju Slovenske strategije pametne specializacije za obdobje 2016–2018«. Iz nje izhajajo naslednja ključna sporočila:

(1) **Z S4 so bile opredeljene nacionalne strateške razvojne prioritete, niše**, kjer ima Slovenija primerjalne prednosti. Bistveno pri tem je, da prioritete niso bile opredeljene »od zgoraj navzdol«, pač pa na osnovi novega razvojnega modela S4 - partnerstva med gospodarstvom, institucijami znanja in državo. To je pomembno z najmanj dveh vidikov:

- a) prioritete ne odražajo le področij, kjer ima Slovenija primerjalne prednosti v smislu znanja in drugih primerjalnih prednosti, ampak so tudi usklajene s strateškimi načrti najbolj dinamičnega dela slovenskega gospodarstva, kar je ključno za njihovo relevantnost in izvedljivost.
- b) Zaradi tesnega partnerskega sodelovanja prioritete niso opredeljene le na strateški ravni kot v predhodnih poskusih, ampak so razdelane do ravni posameznih niš¹ (t. i. fokusnih področij), kar povečuje njihovo operativnost pri pripravi skupnih razvojnih projektov, usmerjanju razvojne politike ter mednarodno razvojno-inovacijskem sodelovanju. Nadaljnja prizadevanja na tem področju, to je nadaljevanje procesa osredotočenja in nadaljnja konkretizacija fokusnih področij, so sicer nujna, a *Slovenija ima prvič v zgodovini institucionaliziran sistem prioritizacije, ki je sistemsko podprt.*

¹Glej

http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/KP_2014-2020/Strategija_pametne_specializacije/S4_tabela_h

Navedeno govori v prid tezi o nujnosti nadaljevanja in nadgradnje zastavljenega procesa, ne pa v prid njegovega resetiranja.

(2) **Prioritete so tudi v praksi podprte z bistveno bolj ciljanim, celovitim in prilagojenim svežnjem ukrepov** kot kadarkoli prej. V letih 2016, 2017 in 2018 je bilo namreč izvajanje S4 podkrepjeno z 87 javnimi razpisi in programi v skupni vrednosti 982.856.431 evrov in sicer: 49,6 % oziroma 487.956.634 evrov na področju raziskav, razvoja in inovacij, 13,4 % oziroma 131.532.826 evrov na področju človeških virov ter 37 % oziroma 363.366.971 evrov na področju podjetništva in internacionalizacije.

Zgornje vrednosti predstavljajo razpisana oziroma dodeljena sredstva od 1. januarja 2016 do 31. decembra 2018, pri čemer je bilo do sedaj izplačanih sredstev 21,5 % oziroma 211.648.812 evrov sredstev, vezanih na S4.

Prave učinke S4 se na terenu posledično lahko šele pričakuje, saj bo torej pretežni del sredstev še izplačan, posledično pa se bodo učinki, predvsem v bilancah podjetij, začeli odražati z letom 2020 in kasneje. Prav tako se v dinamiki izvajanja skriva del razlogov za nezadovoljstvo z S4, še posebej pri raziskovalnih organizacijah, saj bo kljub visoki stopnji aktivnosti sam denarni tok deležnike dosegel šele v letošnjem in prihajajočih letih, v nekaterih primerih (kot je npr. podpora raziskovalni opremi na Univerzi v Mariboru) pa so tudi sama sredstva še v postopku dodeljevanja.

(3) **S4 je v Slovenijo uvedla nov model razvojnega sodelovanja med ključnimi deležniki**, ki je značilen za najuspešnejše regije in države sveta in že pripoznan **kot primer dobre prakse** znotraj EU.²

Ključno vlogo v njem ima devet Strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP), ki na vsakem od prednostnih področij S4 združujejo ključne deležnike iz gospodarstva, raziskovalne sfere in ostale deležnike po načelu »četverne vijačnice«. Ti skupaj z državo ne samo sooblikujejo razvojno politiko (npr. s skupnim opredeljevanjem nacionalnih strateških razvojnih prioritet, ki posledično ni enkrat ampak neprekinjen, stalen proces), ampak tudi organizirajo celovit razvojno-inovacijski ekosistem po posameznih področjih S4. V praksi to pomeni, da vzpostavljajo in nadgrajujejo verige vrednosti doma in jih povezujejo mednarodno, pripravljajo zahtevnejše skupne raziskovalno-razvojne projekte (za primere dobre prakse glej Informacijo o izvajanju S4), odpirajo vrata v mednarodne razvojno-inovacijske platforme in tudi do proizvajalcev originalne opreme ter organizirajo skupne nastope, lobiranja in promocijo v drugih regijah, državah in mrežah, hkrati pa izvajajo zaenkrat še pilotne aktivnosti pri dolgoročnem načrtovanju potreb po kadrih in kompetencah.

SRIP-i imajo skupno 783 članov³, od česar je 81 % (tj. 633) podjetij, od katerih je 60 % (tj. 380) mikro in malih podjetij, 18 % (tj. 114) srednjih podjetij in 22 % (tj. 139) velikih podjetij, z uravnoteženo strukturo po obeh kohezijskih regijah. Institucije znanja predstavljajo 11 % članstva SRIP-ov, tj. 89 članov, kar pomeni, da so v SRIP-e vključene praktično vse ključne javne raziskovalne organizacije, univerze, ipd.

Način medsebojnega delovanja in sodelovanja morajo spremeniti tako deležniki na terenu kot država. V ta namen je bil vzpostavljen nacionalni sistem koordinacije od strateške do operativne ravni. Vlada RS je na strateški ravni vzpostavila Delovno skupino za podporo izvajanju S4 (DSS4), ki jo sestavljajo državni sekretarji trinajstih ključnih ministrstev, vladnih služb in Kabineta predsednika Vlade. Ta obravnava ključna strateška, vsebinska in odprta medresorska

²Slovenija je bila na drugi Smart Regions konferenci, glavnem EU dogodku na temo pametne specializacije, predstavljena kot primer dobre prakse med industrijskimi regijami skupaj z Lombardijo, Valonijo, Baden-Württembergom in Vastra Gotalandom (Göteborg, Švedska); Evropska komisija je Slovenijo kot izbrano državo vključila v pilotni projekt za industrijski prehod z namenom testiranja novih pristopov k pametni specializaciji, Slovenija je bila v 2019 spet vključena med »pametne zgodbe« (angl. Smart Stories) na <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/smart-stories>, prav tako pa je sam predlog Evropske komisije za kohezijsko politiko na tem področju za obdobje po letu 2020 pripravljen tudi na izkušnjah in dobri praksi Slovenije.

³Pregled članstva vključuje članstvo na ravni posameznega SRIP-a - podjetja, institucije znanja, povezovalci, ipd., ki so vključeni v več kot en SRIP se štejejo tolikokrat v kolikor SRIP-ov so vključeni.

vprašanja v zvezi z izvajanjem S4, spremlja in usmerja oblikovanje in izvajanje svežnja ukrepov S4, spremlja in podpira aktivnosti SRIP-ov ter potrjuje njihove akcijske načrte. Hkrati Služba Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko (SVRK) na operativni ravni bdi nad upoštevanjem določil S4 v instrumentih financiranja kohezijske politike, saj mora biti za vsak predlog ministrstev ugotovljena skladnost s strategijo, kar je edinstven primer, ki je bil sicer mogoč predvsem zaradi pravih financiranja, ki veljajo za evropsko kohezijsko politiko.

(4) Slovenija se je na osnovi S4 uspela **bistveno bolje integrirati v mednarodne razvojno-inovacijske mreže, platforme in konzorcije** v primerjavi z obdobjem pred letom 2016. Slovenija je tako danes npr. vključena v 16 od 30 partnerstev za pametno specializacijo pod pokroviteljstvom Evropske komisije in Skupnega raziskovalnega centra (Joint Research Centre - JRC) iz Sevilje, kar je ena najvišjih stopenj vključenosti v EU. S SRIP-i slovenski deležniki delujejo v več kot 50 platformah in partnerstvih, ki so podlaga za skupen razvoj, pripravo novih projektov, vključno s pridobivanjem EU sredstev, posledično pa tudi za vstop na nove trge in izboljšanje položaja Slovenije znotraj globalnih verig vrednosti.

Na podlagi novega modela sodelovanja je Slovenija sedaj ustrezno organizirana tudi za tesnejše sodelovanje s ključnimi razvojnimi institucijami kot je npr. Evropski inštitut za inovacije in tehnologije (European Institute for Innovation and Technology – EIT) in njegovimi Skupnostmi znanja in inovacij (Knowledge and Innovation Communities - KIC). Z EIT je bil tako npr. podpisan Memorandum o sodelovanju, na podlagi katerega država krepi prizadevanja za pridobivanje podpore npr. pri uvajanju pametnih in krožnih skupnosti, kar bi lahko predstavljalo enega izmed ambicioznejših razvojno-investicijskih projektov na lokalni ravni v naslednjih letih (glej gradivo »Cilji, usmeritve in instrumenti regionalne politike ter strateška izhodišča prostorskega razvoja za pripravo regionalnih razvojnih programov 2021–2027«, ki ga je Vlada RS potrdila na svoji 40. redni seji dne 18.07.2019).

Iz navedenega pregleda izhaja, da **je usmeritev S4**, v vidu prihajajočih izzivov, še posebej digitalne transformacije in četrte industrijske revolucije, **prava** in da bi bila ponovna preusmeritev in »začetek z nule«, kot je ta država že ničkolikokrat storila, strateška napaka, saj je na osnovi dosedanjih aktivnosti S4 ne samo prišlo do nadgradnje npr. svežnja ukrepov skladno z najmodernejšimi trendi, ampak je bilo predvsem spodbujeno strateško povezovanje med deležniki samimi, ki je za Slovenijo nujno, če želi ostati oz. postati vodilni globalni nišni igralec. Ravno tovrstno spodbujeno sodelovanje med deležniki je morda še najpomembnejši dosežek prvih treh let izvajanja, ki bi bil zagotovo izničen v primeru novega začetka. Temu eksplicitno nasprotujejo tako deležniki (npr. na konferenci Industrija prihodnosti 12.06.2019) kakor tudi neodvisni evaluatorji (vmesno spremljanje in vrednotenje delovanja SRIPov je v zaključni fazi priprave, enaka sporočila pa prihajajo tudi iz drugih virov, npr. Leon G, Gassler H, Vihma-Purovaara T, Lories V, 2018: »Internacionalizacija znanosti, sodelovanje znanosti in gospodarstva«).

Navedeno pa seveda ne pomeni, da same S4, tudi v njeni opredeljeni smeri, ni moč, smiselno oz. celo **potrebno nadgraditi**. Navedeno velja najmanj **z naslednjih vidikov**:

Prvič, ključen izziv je zagotovitev zadostnega financiranja izvajanja S4. Pretežni del evropskih sredstev je bil namreč že dodeljen, sredstva iz naslova prihajajoče finančne perspektive pa še niso na obzoru, kar pomeni, da se Sloveniji zelo lahko ponovi scenarij iz obdobja 2014-2015, ko na področju raziskav, razvoja in inovacij, razen sredstev za bazično znanost, praktično ni bilo na razpolago nobenih sredstev. V vidu izzivov, ki celo dramatično presegajo »običajne« razvojne izzive, v mislih imamo predvsem prej omenjeno digitalno transformacijo in prehod v četrto industrijsko revolucijo na osnovi katerih bo prišlo do prestrukturiranja globalnih verig vrednosti⁴, je takšen razplet seveda nesprejemljiv.

⁴ Za več glej npr. OECD, 2017: »The Next Production Revolution: Implications for Governments and Business«, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264271036-en>

Drugič, čim prej je treba zagnati še manjkajoče instrumente financiranja in predvsem zagotoviti kontinuiteto tistih, ki so se izkazali kot učinkoviti in uspešni. Med prvimi velja izpostaviti financiranje komercializacije v okviru institucij znanja, pospešitev naložb v raziskovalno infrastrukturo ali npr. platforme za napovedovanje kompetenc, drugih, torej uspešnih pa je veliko, npr. razpisa MIZŠ Spodbujanje izvajanja raziskovalno-razvojnih projektov oz. programov (TRL3-6) (za celovit pregled glej Informacijo o izvajanju Slovenske strategije pametne specializacije).

Tretjič, še večji poudarek kot v dosedanji S4 je treba dati:

- medregionalnemu sodelovanju in vključevanju v evropske strateške verige vrednosti,⁵
- jasnejši opredelitvi ključnih trgov/regij za razvojno/tržno sodelovanje ter
- prebojnimi inovacijam.

Prav tako je treba dati večji poudarek spodbuditi zahtevnejših (flagship) projektov po posameznih prednostnih področjih, ki zahtevajo celovitejši, večpartnerski, medresorski pristop (npr. prej omenjeni program uvajanja pametnih in krožnih skupnosti ali nadgradnja financiranja projektov, ki so bili letos prvič izbrani na osnovi razpisa MGRT »Demo piloti II 2018«).

Končno, Slovenija se mora izogniti »drobljenju« strategij, ampak mora, nasprotno, težiti k manjšemu številu konkretnih in operativnih strategij. V tem duhu so bili pripravljene tudi predlogi dopolnitev Zakona o znanstveno-raziskovalni in inovacijski dejavnosti (ki so bili v javni obravnavi do 18.05.2019), skladno s katerimi nova Raziskovalna in inovacijska strategija ne bi pokrivala le ožjega področja znanosti, raziskav in razvoja, pač pa bi naslovljala najmanj še vidike strategije pametne specializacije in industrijske politike. O načinu njene priprave ter strukturi bo še tekla razprava v naslednjih mesecih, vsekakor pa velja, da **bodo novi strateški dokumenti pripravljeni in potrjeni do najkasneje 01.01.2021**.

Glede napredka pri pripravi bo Vlada, skladno s svojim sklepom z dne 18.07.2019, redno poročala v okviru »Poročila o izvajanju evropske kohezijske politike 2014–2020, cilj naložbe za rast in delovna mesta«, in sicer ko gre za napredek pri pripravi programskih dokumentov in dokumentov za izpolnjevanje tematskih omogočitvenih pogojev, kakor tudi o zagotavljanju načela partnerstva, o katerem prav tako povprašuje poslanec.

Pri pripravi prej omenjene strategije bodo namreč tako na osnovi izkušenj s pripravo Raziskovalno- inovacijske strategije 2011-2020, Slovenske industrijske politike, kakor tudi S4, **sodelovali vsi relevantni deležniki**. Še posebej priprava pametne specializacije je tudi metodološko opredeljena in temelji na t.i. procesu podjetniškega odkrivanja, kot je ta opredeljen v Smernicah za pripravo RIS3 (glej <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-guide>).

V tem procesu bodo poleg gospodarstva in institucij znanja imeli posebno mesto:

- SRIPi, torej Strateško razvojno-inovacijska partnerstva, ki skladno z njihovim poslanstvom predstavljajo ključnega sogovornika državi pri opredeljevanju prioritetenih področij.
- Večji poudarek bo dan nevladnim organizacijam, lokalnim skupnostim ter nasploh uporabnikom proizvodov in storitev.
- Skladno z Informacijo o izvajanju S4 bo vzpostavljen tudi tesnejši dialog v okviru Ekonomsko socialnega sveta, torej tudi s sindikati in torej delavci, po katerih sprašuje poslanec v svojem vprašanju.

⁵Vezano tudi na Strateški Forum IPCEI (Strategic Forum for Important Projects of Common European Interest/pomembni projekti skupnega evropskega interesa), čigar namen je določiti vrednostne verige/projekte, ki so strateškega pomena za Evropo.

Ciljna skupina mladih se bo v proces priprave strategije vključevala v različnih vlogah (kot mladi raziskovalci, študentje, mladi podjetniki in podobno), bodo pa vsebinska vprašanja, tudi na osnovi implicitne pobude poslanca, obravnavana tudi na Svetu Vlade RS za mladino.